

FÖLDES NAGYKÖZSÉG POLGÁRMESTERE
✉ 4177 FÖLDES, Karácsony Sándor tér 5. ☎: (54) 531 – 000
E-mail: hivatal@foldes.hu

Iktatószám: F/1607-3/2023.

5.

T Á J É K O Z T A T Ó
– a Képviselő-testülethez –

**Bihar Természetvédelmi és Kulturális Értékőrző Közalapítvány 2022. évi
tevékenységéről**

Előterjesztő: Jeneiné dr. Egri Izabella polgármester
Készítette: Gyarmathy István kuratórium elnöke
Bona Gabriella kuratórium titkára

KÉPVISELŐ-TESTÜLET
FÖLDES, 2023. MÁJUS 26.

Tisztelt Képviselő-testület!

A képviselő-testület a 2023. évi munkatervében május hónapban soron következő ülésére betervezte a Bihar Természetvédelmi és Kulturális Értékőrző Közalapítvány 2022. évi tevékenységéről szóló tájékoztató megtárgyalását.

A képviselő-testület döntésének megfelelően a Kuratórium Elnökét felkértük a tájékoztató elkészítésére. A kuratórium elnöke az önkormányzat részére megküldte a közalapítvány 2022. évi tartalmi beszámolóját, a 2022. évi közhasznújelentését és annak kiegészítő mellékletét, melyeket a tájékoztató mellékleteiben olvashatnak.

A Közalapítvány ügyintézőjének tájékoztatása alapján a kuratórium tagsága által a mellékletben csatolt dokumentumok még nem kerültek elfogadásra, mivel tervezett kuratóriumi ülés május végén esedékes.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy a tájékoztató szíveskedjen megtárgyalni.

Földes, 2023. május 15.

**Jeneiné Dr. Egri Izabella
polgármester**

FÖLDES NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
KÉPVISELŐ- TESTÜLETÉNEK
.../2023. (V.26.) számú
H A T Á R O Z A T - T E R V E Z E T E

Bihar Természetvédelmi és Kulturális Értéktörző Közalapítvány
2022. évi tevékenységéről

A Képviselő- testület

a Bihar Természetvédelmi és Kulturális Értéktörző Közalapítvány (székhely: 4177 Földes, Kálló-háti tanya) 2022. évi tevékenységéről szóló beszámolót *a határozat melléklete szerint e l f o g a d j a .*

F e l h a t a l m a z z a a polgármester, hogy a Képviselő-testület döntéséről tájékoztassa a Közalapítvány képviselőjét.

Határidő: azonnal

Felelős: Jeneiné Dr. Egri Izabella polgármester

Földes, 2023. május 26.

Jeneiné dr. Egri Izabella
polgármester

Dr. Polgárné dr. Katona Gabriella
jegyző

Bihar Természetvédelmi
és Kulturális Értéktörző Közalapítvány

Tartalmi beszámoló 2022.

2023. május 12.

A Közalapítvány tevékenységének célja a bihari térség természeti értékeinek megőrzése, védelme, helyreállítása és az ezzel kapcsolatos kutatási, szemléletformálási, nevelési, tájékoztatói feladatok végzése 1999-es megalakulása óta. Ennek érdekében vásárolt természeti értékekben gazdag földterületeket, amin természeti értékek megfelelőgazdálkodási tevékenységet végez. Három alkalmazottal, két állandó megbízott munkatárssal és számos önkéntes segítővel végzi a feladatát, melyet a három tagú kuratórium irányít. Az önkéntes segítők között munkájuk nagy aránya miatt kiemelendő Ványi Virág, és Ványi Csongor.

A közalapítvány 2021 januárjában pótolhatatlan veszteséget szenvedett a közalapítvány létrehozójának, irányítójának, Ványi Róbertnek a távozásával, munkájának érdeme, hogy azóta is eredményesen működik.

A három tagú kuratórium szükség szerint ülészik, de alapító okirat szerint minimum kétszer.

Természetvédelmi célú mezőgazdasági tevékenysége

A Közalapítvány szántó és gyepek művelési ágú területei Csökmő, Földes és Tetétlen térségében összpontosulnak. További bihari és kisebb hányadban hajdúsági községekhez tartozó, mozaikosan elhelyezkedő területek elszórtan járulnak hozzá a táj változatosságához, megtörve az egyveretű szántóterületek monotonitását. A vásárláskor és az azt követő időszakban a földek nagy része szántóként volt művelve. Kezdetben tűzokbarát kultúrák vetésével támogattuk a tűzokpopulációt, mára azonban a területek nagy része visszagyepesedő szántóként biztosít megfelelő élőhelyet. A visszagyepesedő szántók nagy része MTÉT Natura 2000-es terület, amelyet bázisívben gyepeként művelt, ezért azok szántó művelési ágban már nem művelhetők, a területek nem feltörhetők, a visszagyepesedés pedig még nem előrehaladott, kevesebb benne a fűfélék aránya. A tűzoknak azonban megfelelő fészkelő élettérre visszagyepesedő parlag terület, Csökmő térségében stabil tűzok állomány kötődik a területeinkhez és a szomszédos védett gyepterületekhez. A növényzet nem túl tömött, sok benne a virágzó kétszikű, ezért szemmel látható gazdagsága van a rovarállománynak, ami jó táplálkozóterületet biztosít a tűzokállománynak.

A csökmői területek egyharmad részén, a visszagyepesedő ugar területek mellett igen alacsony termőképességű szántóink vannak, amelyek az ugarterületekkel együtt képeznek megfelelő egységet és változatosságot. 2022-ben az induló Ökogazdálkodási programba ezekkel a területekkel beléptünk és lucernával telepítettük el. A lucerna megfelelő téli táplálkozóhelye lehet a madárállománynak. Az aszály ellenére a lucernatelepítés jól sikerült, a kora tavaszi csapadékon sikerült megerősödni, olyannyira, hogy az évszázados aszályt is túlélte. A Biokontroll Hungária Nonprofit Zrt. által ellenőrzött szükséges ökogazdálkodási dokumentációt, gazdálkodási naplót folyamatosan készítjük, Szücsné Harsányi Judit, agrár- és természetvédelmi mérnök a Közalapítvány irodavezetője.

A területekről havonta két alkalommal madártani felmérés készül, illetve Mindennapi Madártani Monitoring felmérést végez Tögye János programkoordinátor.

A tetétleni földeken valaha fészkelhetett tűzok, azonban a közelmúltban a Közalapítvány közreműködésének, a védett gyepterületeknek, valamint a térség rendkívül rossz termőképességének köszönhető viszonylagosankülterjes mezőgazdasági tevékenység folyik, aminek eredményeképpen több éve, minden évben bizonyítottan fészkel tűzok a területen. A 2010-es évek közepétől lett egyre kevesebb csapadék. Azt megelőzően az MTZ, illetve NewHolland típusú munkagépek nem látszottak ki a magas sásos-nádas-gyékényes területről és az egész terület vízállásos volt. Néhány száraz évben sikerült a sűrű nádas-gyékényes állományt letermelni, ennek köszönhetően és a rendszeres kaszálásos művelés eredményeképpen tavaszi vízállásos időszakban parti madaras vizes élőhelyé vált. A kevés csapadék miatt napjainkban csak a Hamvas-csatorna magas vízállása idején, öntözési időszakban jut víz a területre. A 2022-es aszályos évben a csupán lábszárig-térdig érő növényzetben fészkel tűzok, illetve fiókás madarat is megfigyelhettünk. A Közalapítvány mintegy 20 éves tulajdonlása alatt nagyon sokat változott a táj, amiben az időjárási szélsőségeknek is nagy szerepe volt.

A **földes környéki gyepterületek** egy része is „tűzokos” gye, azonban kevésbé stabil a fészkelés, nem bizonyított minden évben. A terület összetétele és mérete a védett gye és ugar területekkel és a községi gyepterülettel együtt hasonló adottságokkal rendelkezik az előzőekben bemutatott Csökmői és Tetétleni területekhez. A különbség leginkább a gyepművelésben mutatkozik. Minden területünkön a Natura 2000-es és az MTÉT AKG program előírás által előírt méretű bűvósávnál szélesebb kaszátlan területet hagyunk, és Tetétlen és Csökmő térségében is a Közalapítványos területek biztosítják a legnagyobb kaszátlan bűvósávot. Földes határában arányaiban kevesebb területünk van a potenciális tűzok élőhelyen, itt a többségi legelőt földesi gazdák művelik. Sajnálatos módon ezeken a földes környéki gazdálkodók gyepterületein csak tessék-lássék módján van meghagyva a bűvósáv. Fontos lenne az előírások betartása-betartatása ezeken a területeken, hiszen a tűzok fiókák sikeres felneveléséhez a bűvósáv - tapasztalataink szerint - nagy mértékben hozzájárul. Biztos mindenki örülne, és főleg értené a lényegét a bűvósávnak, ha láthatná, hogy a tűzok fiókák ott kuksolnak a meghagyott, takarást biztosító magasabb növényzetben, erre a következő években keresni kell a megoldást.

A Közalapítvány Földes térségében a **vizesélőhely rekonstrukciós tevékenység** keretében **bivalytartásba** kezdett, bivallyal kezeli a vizes élőhelyet. Bár közigazgatásilag Berettyóújfalusi külterület a szélső háztól légvonalban 2 km-re található, míg Berettyóújfalu településtől 9 km-re, így méltán érezzük Földeshez tartozónak, azzal együtt is, hogy a földesi székhelyű Közalapítvány működteti. A 2021-ben vásárolt 33 bivaly üszőt 2022május 23-tól helyeztük ki, legelésükkelmég inkább emelkedik a terület természeti értéke, hiszen az állatok megbontják a nádat és jelenlétükkel gazdagodhatnak vagy újabb ökoszisztémák jöhetnek létre a területen. Kialakítottuk a tartására alkalmas villanypásztort, egyeztetve és együttműködve a Hortobágy Nemzeti Park Igazgatóságának munkatársaival. A területről légi felvételt készítettünk, amit évente meg szeretnénk ismételni, hogy nyomon követhessük a táj változását. A bivalyok tartásával egy őshonos háziállatfajta népszerűsítésében, megőrzésében is szerepet vállaltunk. A bivalyok tartásával kapcsolatos állategészségügyi, takarmányozási és adminisztrációs feladatokat az Közalapítvány munkatársa, Horváth Gyula, és a szervezet önkéntesei, segítői végzik. Alkalmanként 10-15 emberre is szükség van. Az állatok takarmányozását a Közalapítvány munkagépe teszi lehetővé, a téli tartása a volt szovjet laktanyában történik.

A Közalapítvány megalakulása óta **ménest tart fenn** a Ványi családdal együtt, aminek nagy szerepe van a térség **kékvércse állományának** a megőrzésében. A ménest alkotó lovak között az akhal teke - veszélyeztetett állatfajta - tartásával is foglalkozunk, amely fajtáról úgy tartják, hogy honfoglaló őseink vezérei ilyen lovakat használhattak. Az erdőt hosszú ideig kékvércses erdőnek hívtuk, faluszerte így ismertük, de immár évek óta sikerült varjas erdő névre átkeresztelni, hiszen több mint 400 fészkesre duzzadt a mindössze két hektáros erdő vetési varjú állománya. A vetési varjak száma országos viszonylatban a hajdani telepek méretét messze nem közelíti meg, azonban ez a környező szántók tulajdonosait nem vigasztalja, hiszen sokaknak, így a Közalapítványnak is elpusztította a vetését. A gazdák mára kitapasztalták, hogy milyen kultúrákat tudnak együtt természetni a varjakkal, illetve találtak sikeres védekezési módszereket is. A hagyományos és megfelelő élethűségű és számú madárijesztő is bevált, illetve egy speciális, emberi fülnek igen kellemetlen riasztó is megőrizte a kukorica vetést. A kék vércsék pedig újra fészkelnek a varjú fészkekben, mára magasabb számban mint a számukra kihelyezett mesterséges odúkbán.

Az elszórta elhelyezkedő területekről – **Nagyrábé, Báránd, Szerep települések határában** -elmondhatjuk, hogy a földterületek határainak a megőrzése minden évben feladatot ad, lassan szűnik az a gyakorlat, hogy a szomszédos gyepterületekből be-beszántanak egy-két ekényi területet és ez szép lassan évek alatt, akár jelentős méreteket is ölthet. Ezért a területek kimérése időről időre szükségessé válik. Ilyen okból történt területmérés Létavértesen, Csökmön, Tetétlenen, Földesen, Nagyrábén, Szerepen, Bárádon.

A **Magyar Államkincstár** támogatási rendszerben 2021-ben és 2022-ben is kijelölték a Közalapítványt **ellenőrzésre**, a számos földterület és a megfelelési rendszer bonyolult mátrixa ellenére csak csekély mértékű eltérést jeleztek, ami nem járt pénzvisszavonással és szankcióval. E három sor mögött azonban sok óra adminisztratív munka, az előírárendszer szinten tartása és egyeztetés, kapcsolattartás van.

Az **aszályos év** megmutatta, hogy milyen nagy jelentőségű a térségünkben a folyóvíz, csatorna jelenléte. Ezért a 2022-es év tapasztalata, hogy el kell gondolkozni a falu határában lévő gyepterületek természetes völgyeletei vízborítottságának biztosíthatóságáról, meg kellene teremteni annak lehetőségét, hogy szabályozható keretek között tudjunk a területen több vizet megtartani és vizet kormányozni. Erre a közeljövőben előreláthatólag lesznek pályázati források, szükség lenne ilyen témájú terv készítésére.

A munkánkat nagy mértékben segítette a működő **Közalapítványi Hálózat**, akikhez szakmai és akár napi ügyintézési kérdésekkel is fordulhattunk és fordulhatunk a jövőben.

A **Biharugra és Begécsi halastórendszer madártani monitoring tevékenységét** Tögye János programfelelő továbbra is folytatja, így 2022-ben is elvégezte a felméréseket, részletes, rendszeres adatsorral rendelkezik a fészkelő, vonuló madárállományról.

Környezeti nevelési tevékenység

A Közalapítvány másik fontos tevékenysége a környezeti nevelés jegyében megvalósuló program. A számunkra kedves és hatékony módja, a **természetismereti versenyekre való készítés** már évek óta nem működik, mert nincs közvetlen kapcsolatunk az iskolával. A

múltban ez az iskolás korú gyermekeinken keresztül működött, de a jövőben ennek más keretek között újra szeretnénk megtalálni a formáját.

A 10 éven keresztül működtetett **zöld táborunk** is ezen okból és a járványhelyzet miatt hiúsult meg. A zöld táborunk éveken keresztül vitt 28-32 földesi tanulót hazánk hegyvidéki tájaira, annak természeti és kulturális értékeinek megismerése céljából. Sikerült magas színvonalú táborokat bonyolítanunk a Börzsönyben, Mátrában, a Bükkben, Zemplénben és az Aggteleki-karszt vidékén. A 2022-ben meghirdetett táborunkból „kiöregedtek” a régi diákok, itt is éreztette a hatását az iskolával való kapcsolat megszakadása.

Mivel évek óta tervben volt egy a **Bihari-sík Tájvédelmi Körzet természeti értékeit bemutató teljesítmény és természetjáró túra** szervezése, ezért a szervező bázis kialakítására meghirdettünk egy visszajárók zöld tábora programot, egy három napos bükki teljesítménytúrán való részvétellel. Nem csalódtunk, hamar betelt a 31 fős létszám és részt vettünk a Bükki források nevű teljesítménytúrán, ezzel megalapozva a földesi túra szervező bázisát. A bükki túrát végig esőben meneteltük végig, sőt a végére még hóesésben is volt részünk, de ezek azok az élmények, amelyeket életünk végéig őrizgetünk és mesélünk. A Bihari-sík Teljesítmény- és Természetjáró Túra szeptember 3-án került megrendezésre. 30 fő szervezte, és 96 fő teljesítette a túrát, a szervezők között a HNP Ig. munkatársai is jelen voltak. Két távon lehetett indulni. 15 km és a 30 km hosszan tekeredett az út az Arany János utcán kezdve, majd a községi legelőn keresztül, a Peres mentén, a Bihari-sík tanösvényen, a bivalyos vizes élőhelyen vezetett a kistúra, míg a nagy túra bejárta a Keleti-főcsatorna, a Palocsa és a Piroska erdőket, és a derecskei Keleti-főcsatorna hídján keresztül, a Joó tanya mellett, a Budaházi gyepen át tért vissza a községi legelőre. Sajnos a Földesi horgásztavak nem érintette az útvonal, mert nem találtunk lejárót a Keleti-főcsatorna és a horgászta között. A legmesszebből, Budapestről és Nötincsről érkeztek. Legnagyobb örömünkre sok földesi is vállalkozott a túrára, a földesiek és a más településekről érkezők aránya, 50-50% volt. Az egészséges életmód jegyében biztosítottunk cukor és liszt mentes ellátást mindenkinek. Helyi termelőtől vásároltunk szőlőt, a Ványi családtól felajánlásban kaptunk vietnámi malacot, így igazán gazdagon elláttuk a résztvevőket. A két kilátóban szakember és teleszkóp segítségével gyönyörködhetnek a résztvevők a madarakban és öt, illetve nyolc ellenőrző állomáson kellett megjeleníteniük. A résztvevők jutalma az élmények és az ellátás mellett egy-egy emléklap és egy Bihari-sík TK logóval ellátott teljesítménytúra jelvény volt. A túráról hangulatos videó készült, az egyik résztvevő jóvoltából.

A másik nagy érdeklődésre számotartó rendezvényünk az **őszi bemutató madárgyűrűzés**, amelyet ezúttal igen jól sikerült megszervezni, hiszen énekes madárgyűrűzésen kívül, ragadozó és vízimadár gyűrűzés is volt és rendkívül sokan, 169-en vettek részt a rendezvényen. Ilyenkor találkozhatunk Imre István Földesi Madársuli programjának madaraival és érdekes bemutatójával.

2022-ben **esti bagolygyűrűző program** is megvalósult, ami a rossz idő ellenére is hangulatosra sikerült és eredményes volt. Az esti ragadozó madárgyűrűzés sétával egybekötött volt, azt tapasztaljuk, hogy az érdeklődő óvodás, kisiskolás gyerekek szülei nagyon aktívan jelen vannak ezeken a programokon, aztán kisiskolás kor után lenne nagy szükség a szakszerű környezeti nevelő jelenlétre, mert 10 éves kortól idősebb gyerekek csak akkor vesznek részt a programokon, ha a biológia-környezetismeret tanáruk szívvel-lélekkel dolgozik.

2022-ben is megrendeztük a **Húsvétoló programunkat**. A Bihari-sík Tanösvény egy látನivalókban gazdag tanösvény. Ha madarászni kívánnak a látogatók, innen senki nem megy el elégedetlenül. Ha csak szép alföldi tájon akar sétálni a kiránduló, akkor is teljesül a kívánsága. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság által működtetett tanösvény egy hosszú szakasza a Közalapítvány által megvalósított vizesélőhely rekonstrukciós élőhelyen vezet. A Húsvétoló program közös szervezés a HNP Ig-gal, a résztvevők önállóan járják be a tanösvényt és madártojásokkal kapcsolatos feladványok megoldása után megkereshetik a húsvéti nyúl ajándékát, amelyet előzetesen odúkban rejtünk el a környéken. A program egyre népszerűbb, pontosan nem tudjuk dokumentálni a résztvevők számát, de húsvét mindkét napján voltak számosan a rossz idő ellenére.

A **Bihari-sík tanösvényen**bölcsoedés és iskoláscsoportot is vezettünk, összesen 49-en látogattak el. Az együttműködés keretében megbeszéltük, hogy leginkább **érdeklődő csoportok** vezetését vállaljuk, mivel a helyszín bár osztálykirándulások helyszíne is lehetne, sajnos a napjaink osztálykirándulásainak bár tanulmányi kirándulás címen fűtnak, elsősorban a gyerekek szórakoztatása a célja, nem az igényes, értéket megjelenítő, bemutató utazás. Ezzel együtt azért akad ilyen is, és mi pedig örülünk, hogy az érdeklődő közönséget lenyűgözi a madarak változatossága és gazdagsága a tanösvényen.

Ahova hívnak bennünket, oda el is megyünk, **kiscsoportos foglalkozást** tartunk igény szerint. A Bihar Egyesület minden évben elkészíteti az év madarának nemezből kialakított másolatát, amelyet mi elviszünk az óvodákba. Az idei évben a Zöld küllőről és az Agárkosborról különösen szemléletes foglalkozást sikerült összeállítani.

Az éves tartalmi beszámolóban végezetül szeretnénk kitérni a **következő év programjaira**. A téli időszakban szeretnénk előadásorozatot tartani az ember, mint a természet része és annak természetközeli életmódja az egészségének a záloga témakörben. A már eddig működő környezeti nevelési programjainkat ismételten szeretnénk megrendezni. A következő év a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet megalakulásának 25. évfordulója lesz, ezért a Tájvédelmi Körzet vetélkedőjét az őszi tanévkezdéssel szeretnénk újra beindítani és a Tájvédelmi Körzetet ünnepelni. A Közalapítványos földterületek természeti értékeit gazdagítani vagy legalábbis megőrizni szeretnénk gazdálkodási tevékenységünkkel. Az átalakuló mezőgazdasági rendszerben egyre hangsúlyosabban jelennek meg a környezetvédelmi szempontok. Reméljük, hogy az extenzív állattartás és földművelés támogatottsága meghozza a kívánt változásokat és azoknak aktív részesei lehetünk.

Földes, 2023. május 12.

Bona Gabriella, titkár